

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

(Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2022)

Tuğba AKER

Doktora Öğrencisi, Bolu Abant
İzzet Baysal Üniversitesi
tb_dklc@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4545-8790>

Necip Fazıl'ın "Çile" Adlı Eserinde Yol ve Yolculuk Teması

The Theme of Road and Journey in Necip Fazıl's Book Titled Çile

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 30.10.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 21.02.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2022

Atıf/Citation

AKER, T. (2022). Necip Fazıl'ın "Çile" Adlı Eserinde Yol ve Yolculuk Teması. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6 (1), 138-154. <https://doi.org/10.34083/akaded.1016586>

AKER, T. (2022). The Theme of Road and Journey in Necip Fazıl's Book Titled Çile. *Journal of Academic Language and Literature*, 6 (1), 138-154. <https://doi.org/10.34083/akaded.1016586>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Necip Fazıl Kısakürek, Cumhuriyet Devri Türk şairleri içerisinde, eserleri ve toplumsal fikirleri dolayısıyla özel bir konuma sahiptir. Edebiyatın birçok türünde kalem oynatmış olan şair, "Örümcek Ağı", "Kaldırımlar", "Ben ve Ötesi", "Sonsuzluk Kervanı" adlı şiir kitaplarının ardından "Çile" adlı eserinde şiirlerini bir "seçki" hâlinde toplamıştır. "Çile" kitabında; insan, cemiyet, ölüm ve dünya hayatının geçiciliği gibi şairin ruh ve fikir dünyasının yansımalarını içeren şiirler tematik başlıklar şeklinde düzenlenmiştir. "Necip Fazıl'ın Çile Adlı Eserinde Yol ve Yolculuk Teması" başlıklı bu çalışmada ise şairin şiirleri incelenmiş, bahsedilen temanın kullanım şekilleri örnekler üzerinden aktarılmıştır. "Çile" adlı eserde yolculuğun farklı açılardan incelendiği görülmüş ve bu çalışmada yol ve yolculuk teması üç bölüm hâlinde ele alınmıştır. Öncelikle şairin bu temaya hangi gözle baktığı ve yolculuğa attığı değer belirtilmiştir. Metafizik arayış bölümünde ise yol ve yolculuğun dünyevî ve mistik sebepler için araç olarak kullanıldığı şiirler yer almıştır. Son olarak gündelik anlamda kullanılan yolculuk kavramının "Çile" kitabı içerisindeki örnekleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: modern Türk şiiri, Necip Fazıl, şiir, yol, yolculuk

Abstract

Necip Fazıl Kısakürek has a special position among the Turkish poets of the Republican Era due to his works and social ideas. The poet, who has written works in many genres of literature, collected his poems as a "selection" in his work titled "Çile", following his poetry books "Örümcek Ağı", "Kaldırımlar", "Ben ve Ötesi", "Sonsuzluk Kervanı". In the book "Çile"; Poems containing the reflections of the poet's spirit and ideas, such as human, society, death and the transience of worldly life, are arranged in thematic titles. In this study, titled "The Theme of Road and Journey in Necip Fazıl's Book Titled Çile", the poet's poems were examined, and the usage types of the mentioned theme were conveyed through examples. It was seen that the journey was examined from different perspectives in "Çile", and in this study, the theme of road and journey is discussed in three parts. First of all, from which perspective the poet looks at this theme and the value he gives to the journey are identified. In the metaphysical search section, there are poems in which the road and journey are used as a means for worldly and mystical reasons. Finally, the examples of the concept of journey used in the daily sense in the book "Çile" were determined.

Keywords: modern Turkish poetry, Necip Fazıl, poem, road, journey

Giriş

Döneminin siyasi ve sosyal koşullarından etkilenen ve beslenen Türk edebiyatı, Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde “memleket merkezli” bir duruma gelmiştir. İmparatorluğun parçalanması ve Balkan Savaşları'nın ardından başlayan Memleket Edebiyatı etkinliğini Cumhuriyet Dönemi'nde de devam ettirmiştir. Toplum merkezli sanat görüşünün yanı başında ise Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'den modern Türk şiirine miras kalan “saf, öz şiir” anlayışı da yeni Türk edebiyatının inşasında kendine önemli bir yer edinmiştir. Fransızca'yı iyi bilen, ünlü Fransız şairlerini okuyup onlardan ilham alan ve “frankofon” kültürü etkisi altındaki Cumhuriyet Dönemi şairleri; modern Türk şiirine Fransız edebiyatını kaynak olarak seçmiştir denilebilir.¹

Necip Fazıl Kısakürek; eserlerini Cumhuriyet Dönemi içerisinde vermeye başlamış, başlangıçta yalnızlık, korku ve arayış gibi bireysel temaları benimseyen daha sonra ise topluma hitap etme gereği duyan, Türk edebiyatında etkisi günümüzde dahi devam eden önemli bir şairdir. İlk şiirini henüz 18 yaşında yayımlamış olmakla birlikte 23 yaşına geldiğinde “Kaldırımlar Şairi” olarak edebiyat dünyasında tanınırlılığını artırmıştır.

Necip Fazıl, İstanbul'da bir konakta dünyaya gelmiş, ardından aldığı eğitimler esnasında ise Yahya Kemal, Hamdullah Suphi ve Ahmet Hamdi (eski Dış İşleri Bakanı) gibi devrin önemli isimleriyle etkileşim içerisinde olmuştur. Necip Fazıl'ın Darülfünûn'da Felsefe bölümü öğrencisi olması ve bu amaçla Paris'e gitmesi ise edebî kişiliğinde önemli bir rol oynamıştır denilebilir. Orhan Okay “Necip Fazıl Kısakürek” adlı eserinde, Necip Fazıl'ın hatıralarından hareketle şairin Paris'te daha çok eğlence hayatını ve bohem bir çevreyi seçtiğinden bahsetmektedir. Paris'ten döndükten sonra ise birkaç memuriyet görevinin ardından asıl yayın ve sanat hayatı başlamıştır. (Okay, 1987, s.2)

Necip Fazıl'ın eserlerine bakıldığında tür yönünden bir çeşitlilik gözlenmektedir. Belirtildiği gibi birkaç memuriyetin ardından hayatı boyunca şair ve yazar kimliği ile yaşamını sürdüren sanatçı, farklı türlerde de Türk edebiyatına katkıda bulunmuştur. Bilindiği gibi “Örümcek Ağ”, “Kaldırımlar”, “Ben ve Ötesi”, “Sonsuzluk Kervanı” ve “Çile” adlı şiir kitaplarının yanında fikirlerini ve ideolojisini yaymada bir araç olarak kullandığı tiyatroları da vardır. “Tohum”, “Bir Adam Yaratmak” ve “Reis Bey” ise onun en bilindik oyunlarından. Bunların yanı sıra hikâye-roman, hatıralar, dini-tasavvufi eserler ve denemeler de kaleme almıştır. Ancak eserlerinin yanında Necip Fazıl denilince zikredilmesi gereken önemli bir unsur da onun dergici yönüdür. “Ağaç”, “Büyük Doğu” ve “Borazan” Necip Fazıl'ın yayımladığı Türk edebiyatında müstesna bir yer edinmiş dergilerdir. Özellikle “Büyük Doğu” dergisi, Necip Fazıl'ın

¹ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Kemal Özmen, *Modern Türk Şiirinde Fransız Etkileri*, 2016, Sel Yayıncılık.

fikirlerinin okuyucuyla buluştuğu ve kendisine zamanla belirli bir kitle edinen önemli bir dergidir.²

Yine Okay'ın tespitlerine göre Necip Fazıl'ın sanat hayatına giriş yaptığı devirde; Birinci Dünya Savaşı, Rusya'da patlak veren ihtilal ve Milli Mücadele; Milli Mücadele'nin ardından yeni devletin kurulma süreci dolayısıyla eserlerde bireyin değil daha ziyade toplumun sorunlarına eğilme yönelimi olan bir dönem hâkimdir.

Necip Fazıl'ın bireysel yaşamıyla beraber edebî kişiliğini de etkileyen önemli bir dönüm noktası vardır. Şairin 1934 yılı öncesinde yaşadığı bohem hayattan sonra Abdülhâkim Arvasi adlı şeyh ile tanışması, poetikasında belirttiği görüşlerin olgunlaşmasında etkili olmuştur denilebilir. Nitekim şair bu durumu "Sanat" adlı şiirinde; "Anladım işi, sanat, Allah'ı aramakmış; / Mârifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış..." (S.39) mısralarıyla da ifade etmektedir.

Bir şair veya yazarın edebî şahsiyeti, başta eserleri olmak üzere, mektupları, ön sözleri, metinlerdeki birtakım açıklama bölümleri gibi çeşitli yazılar aracılığıyla aydınlatılabilir. Ancak bazı şairler yaşadıkları dönemde poetikalarını okuyucuya doğrudan vermeyi tercih etmiştir. Necip Fazıl'ın "Poetika" başlıklı yazısı da bu doğrultuda kaleme alınmış bir metindir. "Poetika" adlı yazı; bir bütün hâlinde ilk defa şairin 1955'te yayımlanan "Sonsuzluk Kervanı" adlı eserinde yer almıştır. Aristoteles'ten bu yana edebiyat veya şiir eleştirisinin merkezi olan ve bu anlamda yerleşmiş bir kullanıma sahip poetika kavramı, herhangi bir araştırmacının dilinden değil bizzat şairin cümleleriyle edebiyatımızda ilk kez Necip Fazıl vasıtasıyla aktarılmıştır. "Poetika" isimli metinde "Şair", "Şiir", "Şiirde Usul", "Şiirde Gaye" gibi başlıklarla şiirin ve şairin ne olduğundan başlayarak şiirin yapısı ve kaynağı hakkında sanatkarın bakış açısıyla ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. "Bizce şiir, mutlak hakikati arama işidir." (Kısakürek, 2019, s.473) diyen Necip Fazıl; kendi zaviyesinden şiir hakkında bilgiler verir. Şiirin içeriğinin yanında yapısı hakkında da görüş belirten şair, şiir sanatının gerçek hayat ve toplumla bağlantısı yönünde de fikirlerini okuyucuyla paylaşmıştır.

Necip Fazıl'ın şiirlerine bakıldığında bireysel konular göze çarpmaktadır. "Kaldırımlar"la başlayan korku ve metafizik arayış şairin kimliğinin oluşumunda etkilidir. Bunların yanında varoluşçuluk ve zaman gibi soyut temalar sanat hayatı boyunca şiirlerinin özünde yer almıştır. Ancak Necip Fazıl bahsedildiği gibi Arvasi ile tanışmasının ardından "sanat ve toplum" üzerinde daha derinden düşünmeye başlamış, sanatının amacını ise bu yönde değiştirmiştir. "Sanat toplum içindedir" taraftarlarına benzer şekilde Necip Fazıl da şairin toplum içerisinde "özel" bir yeri olduğunu ve bu sorumluluk doğrultusunda bir de "misyonu" olduğunu düşünen bir şahsiyettir. Bu çalışmada ise modern Türk şiirine imzasını atmayı başarmış ünlü

² Necip Fazıl'ın geniş biyografisi için bkz: Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, 1987, Kültür Bakanlığı Yayınları.

şairin “Çile” adlı eserinde, şairin kişisel eğilimleri ve şiir sanatı bağlamında şiirlerindeki yol ve yolculuk teması araştırılmıştır.

“Çile” adlı yapıttaki şiirler; “Necip Fazıl için Yol ve Yolculuk”, “Metafizik Arayış Bağlamında Yol ve Yolculuk” ve “Yol ve Yolculuğun Somut Kullanımı” başlıkları etrafında incelenmiş, örnekler üzerinden tahlil edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada amaç; şairin ruh ve düşünce dünyasının aktarımında yol ve yolculuk temasının yerini ve işlevini ortaya koymaktır.

1. Yol ve Yolculuk Teması Hakkında

Merkezde insanı ve onun hâllerini betimleyip ortaya koyan edebiyat; doğma, büyüme, aşk, yalnızlık ve ölüm gibi insana has birçok temayı eserlerde temel konular olarak seçmiştir. İnsan hâllerinin değişkenliğinin en net gözlenebildiği durum ise yol ve yolculuktur denilebilir. Okan Yılmaz, “Edebi Eserde Yol ve Yolculuk” başlıklı yüksek lisans tezinde; “yol” kelimesinin sözcük anlamının pek çok dilde oldukça zengin olduğunu belirtir. Yol kelimesi ile birlikte oluşturulan deyimler ve kullanımlara da örnek veren Yılmaz, edebî eserlerde ise dilin imkânlarının artması nedeniyle anlamın genişlediğini ifade eder. (Yılmaz, 2013, s.30)

Yol kavramını çeşitli yönlerden ele alan Yılmaz, felsefi açıdan da bir incelemede bulunur. Filozof Jaspers; “Felsefe yolda olmaktır” sözüyle, yolun henüz tamamlanmayan ve yarıda kalmış yönünü ortaya koyarken felsefenin de daima devam eden bir süreç olduğuna değinmiştir. (Yılmaz, 2013, s.34). Yol aynı zamanda tasavvufî anlayışa göre Allah yolundan gitmek isteyen sufinin karşılaştığı zorlukları ve sürecin tümünü de kapsayan bir terimdir. Öyle ki tasavvufta bu anlamda başlı başına bir kavram vardır; seyr ü sülûk. Sülûk burada kelime anlamı olarak “Tâlibin bir mürşidini gözetiminde yaptığı mânevî yolculuk anlamında tasavvuf terimi” manasına gelmektedir. (TDV İslam Ansiklopedisi Sülûk maddesi)

Tasavvufta temel amaç her zaman Allah’ın sevgisini kazanmaktır. Yine İslam bilginlerinin düşüncesine göre Allah’a ulaşan yollar adeta sınırsızdır. Bir tasavvuf öğrencisi kendini her bakımdan (nefis terbiyesi) yetiştirerek “fenafillah” mertebesine erişmeye çalışır. İşte bu sürecin bütünü de “sülûk” kavramıyla ifade edilir. Böylece edebî metinlerde dünyevî birtakım sebeplerle (kaçma, ulaşma, bulunulan yerden ve durumdan rahatsızlık) görülen yol hâli, dinî-tasavvufî metinlerde ise uhrevî bir amaca hizmet eder.

Dünya edebiyatının temel metinleri ve eski destanlarda ise yine yol düşüncesi ile karşılaşılacaktır. Gılgamış Destanı’nda Enkidu, İlyada ve Odyssea’da Kral Odysseus ölümsüzlüğü aramak için yolculuğa çıkma fikrine kapılırlar. Bunların dışında ünlü İtalyan şair Dante “İlahi Komedi”de cehennem, araf ve cennet yolculuklarını aktarmıştır. Yol ve yolculuk; bir kahraman için deneyimlenmesi gereken tecrübeleri, zaman zaman bir kaybedişi veya bireyin hayatta kazanımlarını elde ettiği mekânı ifade

etmektedir; "Bir kahraman olağan dünyadan çıkıp doğaüstü tuhaflıklar bölgesine doğru ilerler: burada masalsı güçlerle karşılaşılır ve kesin bir zafer kazanılır: kahraman bu gizemli maceradan benzerleri üzerine üstünlük sağlayan bir güçle geri döner." (Campbell, 2013, s.42) Joseph Campbell, "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" adlı eserinde edebî metinler için başat motiflerden biri olan "yol ve yolculuktan" bahseder. Jung'un arketipçi yaklaşımının ışığında değerlendirilirse yol ve yola çıkma, seyahat ya da mekân değiştirme bir kahramanın adeta "maceraya giriş biletidir". Kahramanın bu sonsuz yolculuğu kısa bir kalıp olarak ele alındığında "yola çıkış, erginlenme ve dönüş"ten ibarettir.

Edebî metinlerde kahramanı ya da modern metinlerde sıradan bir bireyi bulunduğu yerden hareket etme isteği uyandıran elbette kritik nedenler bulunabilir. Bu bir durumdan kaçış, farklı bir mekâna davet ya da herhangi bir göç durumu olabilir. Ancak Campbell'in eserinde üzerinde durduğu nokta "yolun öğreticiliği" işlevidir. Dolayısıyla yola çıkışın ardından kahramanda bir olgunlaşma ve farkındalık hissi oluştuğu söylenebilir. Dönüş ise yolculuğun ve maceranın bittiğini ifade eden son aşamadır.

Yol ve yolculuk teması, Mihail Bahtin tarafından da "yol-karşılaşma" kronotopu şeklinde ele alınmıştır. Bahtin bu durumu; "Bir romanda karşılaşmalar genellikle "yolda" cereyan eder. Yol rastlantısal karşılaşmalar için özellikle iyi bir yerdir. Yolda (anayol) -tüm toplumsal sınıfların, zümrelerin, dinlerin, milliyetlerin, çağların temsilcileri olan- çok değişik insanların izledikleri uzamsal ve zamansal patikalar, tek bir zamansal ve uzamsal noktada kesişir. Olağan koşullarda toplumsal ve uzamsal mesafeyle birbirinden ayrılan insanlar rastlantısal olarak bir araya gelebilir; herhangi bir zıtlık boy gösterebilir, en farklı yazgılar çarpışıp iç içe geçebilir" (Bahtin, 2017, s.297) şeklinde ifade eder.

Bahtin'in yol ve karşılaşma kronotopunda ise Campbell'in tespitlerinden farklı olarak "etkileşim" unsuru ön plandadır. Yukarıda belirtildiği gibi yol hâlinde farklı sosyo-kültürel sınıflara ait insanlar etkileşim hâlinde bulunmakla birlikte mekânın önemi de ayrı bir özelliktir. Böylece zaman-uzamın birlikte kritik olma durumu sağlanmış olur. Campbell ve Bahtin'in işaret ettiği hususlar birlikte değerlendirildiğinde ise "yolun ve seyahatin" insan hayatında farklılık, zenginlik, iletişim hâlinde bulunma ve yaşamına derin etkiler bırakma işlevleri olduğu görülmektedir.

Klasik Türk şiiri de yol ve yolculuk motifinin şiirde yaygın bir şekilde kullanıldığı örnekler barındırmaktadır. Muhammet Nur Doğan "Yol ve Yolcu Metaforu Bağlamında Klasik Şiiri Anlamak" başlıklı makalesinde; yolun şiirde farklı kullanımlarını vermekle beraber yolculuğun sembol anlamlarını klasik metinlerle tartışmaktadır. Fuzuli ve Şeyh Galip gibi Divan şiirinin üstadları edebiyatı "rah-ı mecaz" yani "mecaz yolu" olarak adlandırmaktadır. Bu durum ise şairlerin yol ve

yolculuğu bir tema olarak görmelerinin yanında aynı zamanda edebiyatın bir yolculuk olduğunu düşündüklerini ifade eder.(Doğan, 2011, s.152-153)

“Hüsn-ü Aşk” ve “Mantıku’t- Tayr” gibi İran sahasından Osmanlı şiirine ilham olan mesnevilerin konuları da yolculuk temasının etrafında şekillenir. İbrahim Gürses’in “Jung’cu Arketip Teorisi Bağlamında Tasavvufi Öykülerin Değerlendirilmesi: Simurg Örneği” adlı yazısı; yol ve yolculuk metaforunun arketipçi bir yaklaşımla eser üzerinden tahliline dayanmaktadır. Jung, ünlü psikolog Freud’un aksine bireysel eğilimlerin kişisel değil kolektif bilincin bir ürünü olduğunu düşünmektedir. Jung’a göre insanlık, atalarından gelen ve bilincinin dışında davranış ve yönelimlere sahiptir. Jung’un bu görüşleri sanatın birçok dalı gibi edebiyatı da etkilemiştir. Edebî metinler Jung’un ortaya attığı görüşler etrafında incelenmeye başlanmıştır. İbrahim Gürses, meşhur İran mesnevisi Mantıku’t-Tayr’daki olayları ve Simurg’un yani “otuz kuşun” kendini gerçekleştirme ve benliğini bulma yolculuğunu kahraman (aşama) arketipi bağlamında incelemiştir. Kahraman (aşama) arketipi, insanın doğum sonrası rüyalarında ve çeşitli tecrübelerinde ortaya çıkan bir arketiptir. Mantıku’t-Tayr’da ise padişah arayan kuşların, Süleyman’ın kuşu olduğunu iddia eden Hüthüt’ün yönlendirmeleri sonucunda çıktıkları yolculuğun aşamaları kahraman arketipi ile ilişkilendirilmiştir. Simurg (otuz kuş), çıktıkları yolculuğun dışarıya gibi görünse de aslında içeriye yani iç benliklerine olduğunu eserin sonunda anlamıştır. (Gürses, 2007, s.77-96) Benzer şekilde Hüsn-ü Aşk’ta da, Aşk sevgilisi Hüsn’e kavuşmak için “Kalp şehri”ne doğru zorluklarla dolu bir yolculuk yapmıştır. Mantıku’t-Tayr ve Hüsn-ü Aşk; klasik Türk şiirinde yolculuğun hem tema olarak yer aldığı hem de hikâyenin oluşmasının yolculuk motifi sayesinde gerçekleştiği iki önemli eserdir.

Cumhuriyet Devri Türk şiirine bakıldığında ise yine yol ve yolculuğun işlendiği eserlerle karşılaşmaktadır. Beş Hececiler olarak adlandırılan grupta yer alan Faruk Nafiz Çamlıbel; “Han Duvarları” şiiriyle Anadolu’yu ve Anadolu coğrafyasını realist bir gözle tasvir ederken aynı zamanda yol ve gurbet duygusunu özdeşleştirerek başarılı bir şekilde okuyucuya aktarmıştır. 1925 tarihli bu şiirin ardından 1946 yılında Garip şairi Orhan Veli “Yol Türküleri” başlıklı şiirini yayımlar. Murat Belge, Birikim dergisinde bu iki şiiri karşılaştıran yazısında; Han Duvarları’nın sade, anlaşılır bir yol hikâyesi olduğunu, Orhan Veli’nin ise kendi üslubunca alıntılarının da yer aldığı bir izlenim şiiri yazdığını ifade eder. (Belge, 2001)

Özetle; edebiyatın başlıca konularından olan yol ve yolculuk teması, yazar ve şairlerin ilgisini daima çekmiştir. Destanlardan halk masallarına, halk hikâyelerine ve romana doğru giden süreçte kullanılmaya devam eden yolculuk imgesi, modern Türk şiirinde de tercih edilen önemli temalardan olmayı sürdürmüştür. Kısaca dünya hayatının belirli bir durumunu, gurbet ve özlemi, zaman zaman bir bireyin ömrünü veya mutasavvıfların kendilerine gaye edindikleri süreci ifade eden yol ve yolculuk, Necip Fazıl’ın şiirlerinde çoğunlukla “manevî göstergeler” yönünden ele alınmıştır.

2.Necip Fazıl'ın Şiirlerinde Yol ve Yolculuk Teması

2.1. Necip Fazıl İçin Yol ve Yolculuk Kavramı

Necip Fazıl, sanat hayatında birkaç önemli dönüm noktası yaşamış olsa da, kullandığı imge ve imajların yanında hangi konuyu işlerse işlesin, kendi sesine sahip özgün bir şair olmayı başarmıştır. "Çile" adlı eserine bakıldığında şiirler tematik olarak; "Allah", "İnsan", "Ölüm", "Şehir", "Tabiat", "Kadın", "Dâussıla", "Ukde", "Hafakan", "Dekor", "Tecrit", "Kahramanlar", "Dâva ve Cemiyet" şeklindeki başlıklarla tasnif edilmiştir. Somut-soyut, dünyevî-uhrevî, tabiat veya insanla ilgili çok çeşitli konularda şiir kaleme alan şair, birçok sembol değeri temsil edebilme gücüne sahip yol-yolculuk metaforunu ihmal etmemiştir. Nitekim Necip Fazıl'ın "Ben" adlı şiirindeki; "Ben, kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin;/Ben, yankısından kaçan çocuk, kendi sesinin." (Kısakürek, 2019, s.67) mısralarına bakıldığında, şairin kendini tanımlama biçimi olarak "seyyah" kelimesini tercih ettiği görülmektedir. "Meçhuller caddesinin kimsesiz seyyahı" ifadesi ise bütün bir bilinmezliğin ortasında rotası belirsiz insanı tasvir etmektedir. Ancak yine de kendisini bir seyyah olarak betimlemesi okura "yol hâlini" andırmaktadır. "Yolculuk" başlıklı bir şiire de sahip olan şair, bu şiirde yol ve yolculuk hissini onda ne türden hisler uyandırdığını işlemiştir:

*Yolculuk; her zaman düşündüm onu.
İçimde bu azgın dâvet ne demek?
Oraya, nerdeyse güneşin sonu,
Uçmak, kayıp gitmek, kaçıp dönmek.
Altımdan kaydırды bir el minderi;
Herkes yatağında, ben ayaktayım.
Bir gece, rüyada gördüğüm yeri,
Gözlerim yumulu, aramaktayım. (s.228)*

Birinci dörtlükte yolculuğu her zaman düşündüğünden, hatta içinde yolculuk etme fikrine dair daima bir davet olduğundan bahsetmektedir. Öyle ki bu daveti "azgın davet" olarak nitelendirmiştir. Azgın kelimesi yola çıkma isteğinin basit bir arzudan ziyade içgüdüsel bir eğilim olduğunu ortaya koymaktadır. Onu yolculuğa; uçmaya, kayıp gitmeye ve kaçıp dönmemeye iten bir sebep vardır.

İkinci dörtlükte bir "elin" altındaki minderi kaydırдыğını ve herkes yatağındaiken onun yola çıktığını belirtmektedir. Ardından rüyada gördüğü belirsiz bir mekânı gözleri yumulu aradığından söz etmiştir. Burada şair; sıradan, yatağında ve belki de bu sebeple "rahatı yerinde" insanlardan farklılaşmıştır. İnsanın oturduğu, üzerinde bulunduğu nesnelere toprağa benzer şekilde "güven duygusunu" temsil ederler. Burada üzerinde oturduğu veya yattığı minder altından çekilmesi, şairin "rahatının kaçtığını" ve bir anlamda "arayışın" başladığını haber vermektedir.

"Yolculuk" şiirinin dışında "Üç Atlı" adlı şiirde de yukarıda bahsedilen "yola çıkma isteği" gözlenmektedir. Burada bulunan; "Sürün atlılar, sürün! / Beni alıp

götürün,/ Bu yerde pek yalnızım.” (s.329) dizeleriyle şair bulunduğu mekândan ayrılma arzusunu gelen üç atlıya hitaben dile getirmiştir. Yalnız olduğu için kaçmak, kurtulmak ve bir yola çıkmak isteyen şair yolu burada bir “kurtuluş” vesilesi olarak görmüştür.

2.2. Metafizik Arayış Bağlamında Yol ve Yolculuk

Necip Fazıl'ın şiirlerinde düşünce, söyleyiş güzelliği kadar değerlidir. O, zihninde tasarladığı fikirleri şiir sanatının geniş imkânlarıyla birleştirerek okuyucuya sunar. Şiirde ahenk, ritim ve ölçü gibi yapısal unsurlar düşünceden sonra gelmektedir. Nitekim o da bu durumu; “Sanat ve hayat, sanat ve hakikat üzerinde fikri olmayan, fikir tasası çekmeyen şair, bence, kuyruğu kıstırılınca ağlayan bir hayvancıktan farksız...” (Kısakürek, 2019, s.10) cümlesiyle ifade etmiştir. “Kuyruğu kıstırılınca ağlayan bir hayvan” yalnızca etkiye tepki prensibiyle hareket eder. Bir his, duygusal bir ifade olsa da haykırıştan öteye geçmez. Ancak Necip Fazıl, şiirde duygunun olması gerektiği kadar hayatın gerçeklerinin de sanatın içerisinde bulunması gerektiğini düşünür.

Necip Fazıl'ın edebî kişiliğine bakıldığında ilk etkili şiiri olan “Kaldırımlar”dan hayatının son devrine kadar arayışın, metafizik boşluğun veya onu dolduran manevî değerlerin, biçim kadar “söylenmeye çalışılanların” eserlerinde ön plana çıktığı görülmektedir. Yine şairin; “*Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın, / Benliğim bir kazan ve aklım kepçe, / Deliler köyünden bir menzil aşkın, / Her fikir içimde bir çift kelepçe*” (s.17) dizeleri bu durumu vurgulamaktadır. Necip Fazıl'ın biyografisinden hareketle felsefe ile olan kişisel ilgisinin onu düşünmeye ittiği söylenebilir. Düşünmeye başlamak ise Kant ile birlikte olgunlaşan aydınlanma çağının temsilî eylemidir. İtaati değil sorgulamayı tercih eden birey, bu süreçte her zaman zorluklarla karşılaşır. Hayatın bilinen zorluklarının yanında, bir otoritenin karşısında belki de ilk defa sorgulamaya başlayan birey hayata yeniden başlamış gibidir. Bu nedenle şair “yıkık ve şaşkın” aylarca gezindiğini, her fikrin içerisinde onu adeta hapsedtiğini belirtir. Burada şair aslında “güvenli bir limandan”, ki bu liman bireyin sorgulama öncesi hayatıdır, gelgitler içerisinde bulunduğu meşakkatli bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk temsilî bir yolculuk olmakla beraber, Necip Fazıl'ın şiirlerinde yol ve yolculuk temasının genişlemesini sağlamıştır.

Sorgulama süreci ve düşünme eyleminin yanında yol ve yolculuk, şairin meşhur “Kaldırımlar” şiirinde karşımıza “arayış” temasının sembolü olarak çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi bir yola çıkmak somut anlamının dışında düşünüldüğünde genellikle “mevcut durumdan memnun olmamanın” bir göstergesidir.

“*Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında; / Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum. / Yolumun karanlığa sapanan noktasında, / Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.*” (s.156) Yerleşik düzenin oturmuş hâliinden memnun olmayan birey (Necip Fazıl) burada kendisini sokağa atmıştır. Öyle ki bu sokak kimsesiz, dolayısıyla

kimsenin de bulamayacağı bir yerdedir. Mehmet Kaplan "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri" adlı eserinde şair için, "O bir mizacın şâiridir. Kaldırımlar 'da bu mizaç en sanatkârane ifadelerinden birini bulmuştur. Şâirin kudreti, kendi ruh hâline en uygun sembol, atmosfer ve ahengi bulabilmesindedir" (Kaplan, 1975 s.71) cümlelerini kaydeder. Buradan anlaşılacağı gibi şairin içinde bulunduğu ruh hâli "Kaldırımlar" şiirinde kelimelerle başarılı bir şekilde resmedilmiştir. Yalnız kalmak isteyen şair, kendisi gibi yalnız olan sokaklara adım atar.

*Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.
İçimde damla damla korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah dikeyiyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.*

...

*Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta;
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!
Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!
Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;
İki yanından aksın, bir sel gibi fenerler.
Tak, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;
Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler. (s.156-157)*

Şiirin devamında ise kendisini sokağa atan şair, iç dünyasının karanlık yönünü sokaklarla özdeşleştirmiştir. "Kara gökler" ve "kül rengi bulutlar" ifadelerinden de anlaşılabilceği gibi sokaklar artık şairin karamsar ruh hâlini temsil etmeye başlamıştır. Bu olumsuz tabloda yalnız iki yoldaş uyanıktır; şair ve serseri kaldırımlar. Necip Fazıl'ın çeşitli şiirlerinde kendisini bir "seyyah" olarak tanımlaması ve yola çıkma isteği belirtilmişti. Kaldırımlar adlı şiirinde ise bu yolda kendisine eşlik eden en iyi arkadaşı "serseri" olarak nitelendirdiği kaldırımlardır. "Serseri" kelimesi sorumsuz, başıboş, aylak gibi anlamlara gelse de aynı zamanda bir "kaybolmuşluğun" ifadesidir. Yine mekânla kendisini özdeşleştiren şair içinde bulunduğu durumu kaldırımlara atfetmiştir. Kaybolan ve yoluna devam eden birey, çeşitli olumsuz duyguların ardından bu kez "korku" ile yüzleşmiştir. "Yol kesen devler, gözünü dikip bakan evler" gören şair, yalnızlığın verdiği haşyetle içinde bulunduğu yoldan ürkmüş görünmektedir. Ardından şair tümüyle kendisini kaldırımlara adayarak "kaldırımların çocuğu" olduğunu ifade etmiştir. "Ben gideyim, yol gitsin" tekrarları ise ritim unsurunu sağlamakla birlikte yolun esas olduğunu ve kolaylıkla bitmeyeceğini belirtir. Yine "tak tak" ikilemesi sessiz bir sokakta dikkat çeken bir yansıma sesi olarak

okuyucuya ortamı tasvir etmede etkili olmuştur. Özetle “Kaldırımlar” şiirinde yol; yalnızlığın, arayışın, korkunun ve kaybolmuşluğun simgesidir denilebilir.

Sanatın toplumsal veya ferdî gayeler taşımasının gerekliliği, bunların hangisine hizmet edeceği Türk edebiyatının Tanzimat’tan bugüne temel konularından biri olmuştur. Tanzimat Dönemi’nde şairlerin aynı zamanda devlet adamı olması ve Osmanlı Devleti’nin köklü bir değişim içerisinde olması, yeni Türk şiirinin doğrudan bir yönlendirmenin gölgesinde olgunlaşmasına neden olmuştur. Şiirin ve sanatın toplumsal yönü; Servet-i Fünûn gibi birkaç önemli topluluğun dışında, Tanzimat’tan Milli Mücadele’ye ardından ise yeni Türk devletinin inkılaplarının halka benimsetilmesi amacıyla daima öncelikli vurgulanan unsur olmuştur. Diğer taraftan Fransız edebiyatı ve şiirinden beslenmeye devam eden, saf/öz şiir başlığı altında tasnif edilen edebî anlayış, varlığını önemli isimlerin etkisiyle (Ahmet Haşim, Yahya Kemal) günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır. Şiirin gayesi, hitap ettiği kitle ve işlevi noktasında Yalçın Armağan’ın işaret ettiği “estetik özerklik” kavramından bahsedilebilir.³ Necip Fazıl ise bir şair olarak sanatının “özerkliğini” ve “estetik amacını” kendi cümleleriyle dile getirmiş bir şahsiyettir; “Ben şiiri, her türlü hasis gâyenin üstünde, doğrudan doğruya kendi zat gâyesine –sanat için sanat-, fakat kendi zat gâyesinin sırrıyla de Allah’a ve Allah dâvasının topluluğuna –cemiyet için sanat-bağlı kabul etmişim...” (Kısakürek, 2019, s.13).

Modern bir şair olarak nitelendirilen Necip Fazıl, Fransız şiirinden beslenmesiyle birlikte, mistik eğilimi neticesinde modern Türk şiirine yeni ve özgün bir soluk getirmiştir. Onun şiiri öncelikli amaç olarak bizzat kendisini daha sonra ise kendi içinde “Allah dâvasını” ve “cemiyeti” gaye edinmiştir. Belirtilen iki aşamalı tanım, şairin şiire üstün bir değer yüklediğini ardından “özerk şiirin de kendisine bir amaç edindiğini” ifade etmektedir. Bu doğrultuda “Allah dâvası” olarak işaret edilen mistik yönelim, şairin şiirlerinde çeşitli bölümlerde karşılaşılan bir temadır. Metafizik arayış; “Kaldırımlar” şiirinin yanında aşağıdaki şiirlerde kendini “mistik arayış” anlamında göstermektedir. “Şehirlerin Dışından” başlıklı şiir bu duruma bir örnektir.

Kalk, arkadaş, gidelim!
Derele yoldaşımız,
Dağlar omuzdaşımız,
Dünyayı seyredelim
Şehirlerin dışından.

...

Kalk arkadaş, gidelim !
İnsanın unuttuğu
Allah’ı zikredelim;

³ Estetik Özerklik kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Yalçın Armağan, *İmkansız Özerklik: Türk Şiirinde Modernizm*. 2018, İletişim Yayınları.

*Gül ve sümbül hırkamız,
Sular, kuşlar, halkamız... (s.177-178)*

Bu dizeler şairin yolculuğa Allah'ı anmak için çıktığını belirtmektedir. Şair burada tabiatı kendisine yoldaş olarak seçip, dünyayı dışarıdan bir gözle seyretmek ister. İnsanların, hayatın hengâmesi içerisinde Allah'ı zikretmeyi unuttuğunu ve bu görevi kendisinin yerine getirmek istediğini vurgular. "Hırka" ifadesi tasavvufta müritlerin giydiği ve takındığı bir tavrı temsil eden "hırka giymek" terimini hatırlatmaktadır. (TDV İslam Ansiklopedisi "hırka" maddesi.) Ayrıca hırkanın yine tasavvufta Hz. Muhammed'i temsil eden "gül" kelimesi ile birlikte kullanılması, hırkanın bir terim anlamı olarak kullanıldığı düşüncesini güçlendirmektedir.

Necip Fazıl'ın "Geçilmez" adlı şiirine bakıldığında ise; "*Kayalıklı boğazlarda yönrayan bir gemi; /Usta kaptan kılavuza varılmadan geçilmez. ... Geçitlerin, kilitlerin yalnız O'nda şifresi; / İşte, işte o eteğe sarılmadan geçilmez!*" (s. 134) ifadeleri, hayatın zorlukları karşısında insanı "kayalıklı boğazlarda" yön arayan bir gemiye benzetir. Şaire göre yönünü kaybetmiş, başıboş bir gemi onu iyi bir şekilde yöneten ve yönlendiren bir kaptan olmadığında alabora olabileceği gibi benzer durumdaki insan da kaybolup yitirilecektir. Burada "kaptan ve kılavuz" tabiri yine tasavvuftaki "şeyh, hoca" kavramını hatırlatmaktadır. Nedeni ise tasavvufi düşüncenin müridi yani öğrenciyi şeyh ile (onun hocası) terbiye etme ve yönlendirme fikrinden ileri gelmektedir. Kaptan, gemi yolculuğundaki rehber, tasavvufi düşüncede şeyh ise dünya hayatında manevî lider konumundadır.

Necip Fazıl'ın "Yollar ve Gökler" başlıklı şiirinde ise;

*Üstüste, altaltalar,
Bende gökler ve yollar.
Gökler, kat kat mavilik.
Yollar, kol kol servilik.
Yollar nereye gider,
Ve ne düşünür gökler?
Göklerin bir sırrı var,
Onu arıyor yollar.
Gökler suda titriyor,
Yollar suda bitiyor.
Göklerin yüzü yerde,
Yollarınki göklerde.
Bu yollarda izimiz,
Bu göklerde gizlimiz.
Yollar, beni vardırın!
Gökler, tutup kaldırın! (s.342-243)*

Yine yol kelimesinin tabiat unsurları ile birlikte manevî bir işlev yüklenerek kullanıldığı gözlenmiştir. Öncelikle; üst üste, alt alta ve kat kat mavilik, kol kol servilik tabirleriyle yollar ve gökyüzü sonsuzluğu andıran bir tablo şeklinde tasvir edilir. Sonsuzluğun ardından, yolların göklerin sırrını aradığını aktarır. Gök yani sema ve feza; ilkel topluluklardan bu yana kutsal olanın veya ilahî olanın temsilcisi konumundadır. Kat kat gökler ifadesi ise İslamiyet öncesi inanışlar da dâhil birçok dinde gökyüzünün katman katman olduğu düşüncesine atıf olarak görülebilir. Yollar, bu noktada dünyevî olana işaret ederken, daha ziyade yaratılmışların sembolü olarak yer almaktadır. “Bu göklerde gizlimiz” cümlesi de yine sırrına erilmek istenen bilgilerin gökyüzünde yani ilahî olan kısımda yer aldığını belirtmektedir. Şair şiirin sonunda ise yolların bir araç niteliğinde olduğunu ve onu manevî olarak yükseltecek olan unsurun gökler olduğunu aktarmıştır. Kısaca “Yollar ve Gökler” şiirinde yollar; dünya hayatını, yaratılmışları, insanları ve ilahî sırrı arayanları ifade etmektedir.

Necip Fazıl, yol ve yolculuk kavramını “Çile” ve “Bendedir” şiirlerinde de konu almıştır. Çile şiirinin; “*Diz çok ey zorlu nefis, önümde diz çok! / Heybem hayat dolu, deste ve yumak. Sen, bütün dalların birleştiği kök; / Biricik meselem, Sonsuza varmak...*” (s.20) dizelerinden oluşan son dördlüğü, şairin diğer şiirlerindeki yol metaforunu tamamlayan bir söz niteliğindedir. Nefsine yani hayvansal iç dürtülerine dur demek isteyen şair, meşakkatli bir hayatı kolayca tercih etmiştir. Sebebi ise son dizede açıkça belirtilmiştir; sonsuza varmak. Yine tasavvufî düşünceye bakıldığında müridin dünyaya ait her ne zevk varsa vazgeçtiği ve yalnızca “Allah’ın rızasını” kazanmaya çalıştığı görülür. “Sonsuza varmak” ifadesi burada “dünyevî heveslerden arınmış”, nefis eğitimini tamamlamış bireye işaret etmektedir. Aynı şekilde “Bendedir” başlıklı şiirde de; “*Yaram var, havanlar dövemez merhem; / Yüküm var, bulamaz pazarlar dirhem. Ne çıkar, bir yola düşmemiş gölgem; / Yollar ki, Allaha çıkar, bendedir.*” (s.66) dizeleriyle nihâi durağın, Allah ve onun rızası olduğu görülmektedir.

Dünya hayatının ve bir insan ömrünün de yolculuğa benzetilmesi sanatlî söyleyişte sıklıkla kullanılan bir durumdur. Nitekim ünlü halk şairi Âşık Veysel, “Uzun İnce Bir Yoldayım” derken yolu fânî bir bireyin hayatı olarak düşünmüş, “iki kapılı han” ise insanın doğumundan itibaren ölümüne kadar geçen hayat macerasını temsil etmektedir. (Şimşek, 2017, s.65) Necip Fazıl’ın “Ölüler” ve “Kaldırımlar-2” şiirlerinde de buna benzer bir kullanıma rastlanılmıştır;

*Ölüler bağıyor mezarlarından:
Yolcular, oturun taşlarımızda!
Onları deviren biziz toprağa,
Biz attık onları böyle ayağa;
Sakın atlamayın kenarlarından!
Ölüler bağıyor mezarlarından...
Yolcular, uzanın yere upuzun;
Dayayın taşlara başlarınızı! (s.125)*

Ölümler, mezarların içerisinde insanlara seslenerek onlara "yolcular" ifadesini kullanır. Yolcular kelimesi, henüz hayatta olan insanların buldukları durumun geçici olma ve yaşamın bir seyahate benzetilme fikrinin ürünüdür. Vefat eden ve gömülen yani yolculuğu sona ermiş ölümler ise uzandıkları yerlerden yaşayan insanlara seslenmektedir. "Ölümler" başlıklı şiir, ölümü adeta sıradanlaştırarak, dünya hayatının fâniliğini ve hayattakilerin yolunun sonunda ölüme uğrayacağını vurgulamaktadır. "Kaldırımlar-2" şiirinde de hayat okuyucuya bir yol düşüncesi ile aktarılmıştır. Burada insan bir yere yetişmeye çalışan bir süvaridir. Hayatın zorlukları karşısında kimi zaman gelgitler yaşayan birey her zaman bir yarış hâlinde gibidir; "Yağız atlı süvari, koştur, atını, koştur! / Sonunda kabre çıkar bu yolun kıvrımları." (s.158)

2.3. Yol ve Yolculuğun Somut Kullanımı

Yol ve yolculuk kavramına; şairin şiirlerinde fikir çilesi, hayat meşgalesi, manevî olgunlaşma aracı gibi tema örneklerinin yanında gerçek anlamıyla da rastlanılmıştır. "Açıklarda" başlıklı şiire bakıldığında;

*Gittikçe boşluklara düşmekteyiz enginde;
Arkadaki sahilde, fosfor bir iz hâlinde,
Her an bir parça daha uzaklaşıyor bizden.
Deniz, bu yerde ölüm korkusu kadar derin;
Kocaman bir kuş gibi geliyor peşimizden,
Ruhu, bu kapkaranlık suda can verenlerin... (s.215)*

Bir deniz yolculuğu ve şairin bu deniz yolculuğu esnasındaki izlenimi aktarılmıştır. Şair karadan yani sahilden uzaklaştıkça boşluğa düştüğünü ve yalnızlaştığını hisseder. Denizin derinliğini ise ölüm korkusunun derinliği ile karşılaştırır. Şair, korkutucu karanlık suda can verenleri düşünür ve onların ruhlarının adeta bu yolculuk esnasında kendilerinin peşinde olduğunu belirtir. Deniz burada karadan uzakta olmakla birlikte tekinsiz, soğuk, boğucu ve ölümü hatırlatan bir imajla verilmiştir. Deniz yolculuğunun bu olumsuz imajı şairin "Dalgalar" adlı şiirinde de görülmektedir;

*Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,
Uzun saçları gümüş, şeffaf tenleri fosfor.
Yumuşak başlarıyla sarsarak teknemizi,
Yolcu, gittiğin sahil nerde diye bağrıyor.
Ne bir kıyıda eser, ne bir ışıktan eser,
Sulardan daha derin yolun karanlıkları.
Dalgalar, yürüyünüz, aryalım beraber,
Başımızı dövecek yalçın kayalıkları!... (s.183)*

"Açıklarda" şiirinde benzer şekilde bir deniz yolculuğu ile karşılaşmaktadır. Ancak bu kez şaire yol boyunca dalgalar eşlik etmektedir. Deniz kızlarına benzetilen dalgalar, yolculara gittikleri sahili sormaktadır. Deniz yine ışıktan yoksun ve karanlık

olarak bahsedilir. Şair dalgaları kendine arkadaş edinir ve beraber başlarını dövecek yalçın kayalıkları aramaya çıkarlar.

Necip Fazıl'ın şiirinde deniz yolculuğunun yanında tren yolculuğunun bir örneği de yer almaktadır. "İstasyon" şiirine bakıldığında;

*Burda gelir insana,
Boş günlerin usancı
Çalar birden kampana
Ölüm çanından acı
Sonra bir düdük öter,
Kesik çığlıklarla der:
Burdan bildik gidenler,
Yarın döner yabancı... (s.163)*

Necip Fazıl; yolculuğun ayrılık, hasret ve kişilerin birbirinden uzaklaşma yönüne değinmektedir. Yolculuğun başladığına dolayısıyla bireylerin ayrılığına işaret eden "kampana" şaire göre ölüm çanından acı bir biçimde çalar. Düdük ise adeta "gidenlerin huylarının değiştiğini" ima ederek kesik bir çığlık atar. Özetle burada tren yolculuğu ayrılığın kederli tarafını temsil etmektedir.

Sonuç

Dil yoluyla kurulan ve hayal gücünün beslediği şiir sanatı, modern Türk edebiyatının değişim ve gelişim evresinde büyük rol oynamıştır. Tanzimat Dönemi'nden Cumhuriyet'e, Cumhuriyet'ten ise bugüne kadar modern şairler, şiirleri vasıtasıyla ruh hâllerini, kimliklerini ve topluma ulaştırmak istedikleri düşüncelerini okuyucularına aktarmıştır. Necip Fazıl Kısakürek; iç dünyasını sanatlı söyleyişi ile süsleyerek sesini geniş kitlelere duyurabilmiş, Türk edebiyatında etkisi uzun süredir devam eden önemli bir şairdir.

"Çile" kitabı, şairin sanat hayatının başlangıcından sonuna kadar çok çeşitli konularda yazılmış geniş perdeli bir şiir koleksiyonuna sahiptir. Bu nedenle "yol" gibi temel motiflerden olan bir kavrama, şiirlerde somuttan soyuta, maddi simgelerden manevî imgelere kadar yaygın bir şekilde rastlanılmıştır. Bu örneklerden; öncelikle şairin yola ve yolculuk etme fikrine hangi açıdan baktığı gözlenen şiirler verilmiş, şairin yolu önemseydiği hatta kendini kimi zaman bir "seyyah" olarak tanımladığı görülmüştür. Yolculuk etmeye dair içerisinde bir istek bulunduran şair, diğer şiirlerinde ise yolu farklı yönlerden şiirinin malzemesi yapmıştır.

Ünlü "Kaldırımlar" şiirinden hareketle şairin yolu, metafizik arayışının bir unsuru olarak gördüğü söylenebilir. Bu arayış, zaman zaman "kaybolmuşluğun" göstergesi olmakla birlikte, diğer şiirlerde de "manevî erginleşmenin aracı" olarak konu edinilmiştir. "Kaldırımlar" şiirinde somut bir kaçış hikâyesi görülürken aynı

zamanda birey arayışına "sokaklarda" çözüm aramaktadır. "Kaldırımlar" şiirinde şairin zihnindeki sorular ve belirsizlikler göze çarparken örnek verilen diğer şiirlerde arayış manevî bir işlevi üstlenmiştir. Manevî terbiye ve eğitim süreci "yola çıkma" ile benzerlik kurularak bir seyahati andırmaktadır. "Şehirlerin Dışından" adlı şiirde; yolculuğa çıkmak Allah'ı anmanın bir adımı olarak zikredilir. "Geçilmez" şiirinde ise dünya hayatında insan "kayalıklı boğazlarda yön arayan bir gemiyle" ifade edilmiştir. Benzer bir kullanımla "Ölümler" başlıklı şiirde ise henüz hayatta olan kimseler "yolcular" olarak nitelendirilmiştir. Ancak yine onun "Çile" ve "Bendedir" şiirlerine bakıldığında temel amacının daima "sonsuz varmak" olduğu gözlenmektedir. Yol ve yolculuk konusunun mecazlarla süslediği örneklerin dışında "Çile" adlı eserde somut yolculuk şiirleri de yer almıştır. "Açıklarda" ve "Dalgalar" şiirleri; bir deniz yolculuğu esnasında şairin izlenimlerini içerir. "İstasyon" şiiri ise yine bir yolculuk şekli olan tren yolculuğunun ayrılık ve gurbet yönünden ele alındığı bir eserdir.

Necip Fazıl, zengin hayal dünyasında yolculuk temasını kelimelerle yağurmuş ve şiirlerine şekil vermiştir. Yolculuğun çeşitli hâllerinin görüldüğü "Çile" adlı şiir kitabında bahsedilen tema; kaçış, arayış, manevî sığınma, mistik yolculuk ve somut bir yol hikâyesi gibi birden fazla durumu temsilen işlenmiştir.

Kaynaklar

- Armağan, Yalçın (2018). *İmkânsız özerklik: Türk şiirinde modernizm*. İletişim Yayınları.
- Bahtin, M.Mihail (2017). *Karnavalda romana*. Çev. C. Soydemir. Ayrıntı Yayınları.
- Belge, Murat (2001, Eylül). *Yol türküleri ile Han duvarları*. Birikim Dergisi, <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-149-eylul-2001/2340/yol-turkuleri-ile-han-duvarlari/4224>
- Campbell, Joseph (2013). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. Kabalcı Yayıncılık.
- Doğan, Muhammet N (2011). Yol ve yolcu metaforu bağlamında klasik şiiri anlamak. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8, 145-163.
- Gürses, İbrahim (2007). Jung'cu arketip teorisi bağlamında tasavvufi öykülerin değerlendirilmesi: Sîmurg örneği. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (16), 77-96.
- Kaplan, Mehmet (1975). *Cumhuriyet devri Türk şiiri*. Dergâh Yayıncılık.
- Kısakürek, N. Fazıl (2019). *Çile*. Büyük Doğu Yayınları.
- Okay, Orhan (1987). *Necip fazıl kısakürek*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özmen, Kemal (2016). *Modern Türk şiirinde Fransız etkileri*. Sel Yayıncılık.
- Şimşek, Esmâ (2017). Kültürümüzde yol ve bu bağlamda “Uzun ince bir yoldayım” adlı şiirin sembolik çözümlemesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 13 (5), 55-69.
- Uludağ, Süleyman (1998). TDV İslam Ansiklopedisi “hırka” maddesi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hirka>
- Uludağ, Süleyman (2010). TDV İslam Ansiklopedisi “sülük” maddesi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/suluk--tasavvuf>
- Yılmaz, Okan (2013). *Edebî eserde yol ve yolculuk*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.